

XERXES' DROOM

De lange schaduw van zijn Griekse veldtocht

Redactie Mathieu de Bakker /
Janric van Rookhuijzen

Xerxes' droom

ZENOBIAREEKS 8

De Zenobiareeks-redactie bestaat uit Inger Kuin (hoofdredacteur), Raphael Hunsucker, Maurits de Leeuw, Mirte Liebrechts en Johan Weststeijn

Reeds verschenen

- o *Zenobia van Palmyra. Vorstin tussen Europese en Arabische traditie*. Onder redactie van Diederik Burgersdijk, Raphael Hunsucker, Evelien Roels & Martje de Vries (2018)
- 1 *Alexander en Darius. De Macedoniër in de spiegel van het Nabije Oosten*. Onder redactie van Diederik Burgersdijk, Wouter Henkelman & Willemijn Waal (2013)
- 2 Henk Singor, *Sicilië in de Oudheid. De Griekse periode* (2013)
- 3 *Dodenlijst. Appianus en Cassius Dio over het bloedige verleden van keizer Augustus*. Vertaling Willem van Maanen & Marco Poelwijk (2014)
- 4 Philostratos, *Schilderijen & Sofisten. Kunst, ekphrasis en retorica in de klassieke oudheid*. Vertaling Peter Burgersdijk (2015)
- 5 *Het verhaal van Apollonius. Historia Apollonii Regis Tyri*. Vertaling Vincent Hunink, inleiding Diederik Burgersdijk (2018)
- 6 *Mohammed en de Late Oudheid*. Onder redactie van Josephine van den Bent, Floris van den Eijnde & Johan Weststeijn (2018)
- 7 *Jeruzalem, Jeroesjalajiem, Al-Quds. De heilige stad door de eeuwen heen*. Onder redactie van Josephine van den Bent & Thomas Hart (2020)

Xerxes' droom

De lange schaduw van zijn Griekse veldtocht

Onder redactie van

MATHIEU DE BAKKER & JANRIC VAN ROOKHUIJZEN

Verloren
Hilversum
2022

Deze uitgave is mede tot stand gekomen dankzij een financiële bijdrage van Stichting Zenobia.

ISBN 9789087049553

© 2022 Uitgeverij Verloren
Torenlaan 25, 1211 JA Hilversum
www.verloren.nl

Opmaak Rombus / Marlies Bult
Omslagontwerp Robert Koopman, Hilversum
Druk Wilco, Amersfoort

No part of this book may be reproduced in any form without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
1 Inleiding <i>Mathieu de Bakker & Janric van Rookhuijzen</i>	9
2 Xerxes' Perzische rijk. Het Amerika van de Oudheid <i>Bert van der Spek</i>	15
3 Xerxes en archeologie in Griekenland <i>Janric van Rookhuijzen</i>	31
4 Herodotus, Xerxes en de Babylonische opstanden van 484 v.Chr. <i>Caroline Waerzeggers</i>	43
5 De spiegel van Xerxes. Het karakter van de Perzische koning in Aeschylus' <i>Perzen</i> en Herodotus' <i>Historiën</i> <i>Aniek van den Eersten</i>	54
6 Herodotus en de droom van Xerxes. Een onbegrepen boodschap <i>Mathieu de Bakker</i>	81
7 De schrik der volkeren. Xerxes als <i>exemplum</i> in de Latijnse literatuur <i>Diederik Burgersdijk</i>	93
8 O schoon en teder loof. De historische context en receptiegeschiedenis van de plataanscène in Herodotus' <i>Historiën</i> <i>Simon Mulder</i>	107
9 Xerxes, de nationale held. Anti-Arabische sentimenten in hedendaags Iran <i>Asghar Seyed-Gohrab</i>	124

Appendices

I Xerxes' besluit om Griekenland aan te vallen (Herodotus 7.8, vertaald door Wolther Kassies)	135
II Xerxes' veldtocht (Justinus, <i>epitome Pompeii Trogi</i> 2.10-15, vertaald door Peter Burgersdijk en Richard Haasen)	137
Over de auteurs	144

Voorwoord

In het najaar van 2018 organiseerde de Stichting Zenobia het congres 'Xerxes' droom: de Perzische oorlogen en de Gouden Eeuw van Griekenland.' De titel verwijst naar een beroemde scène uit de *Historiën* van de oud Griekse geschiedschrijver Herodotus. Hij vertelt hoe de jonge Perzische koning Xerxes twijfelt aan zijn voornemen om Griekenland aan te vallen, maar dan een droom krijgt die hem aanspoort om zijn veldtocht uit te voeren. De koning gehoorzaamt, verzamelt een groot leger en trekt ten strijde, daarbij niets aan het toeval overlatend. Hij bouwt een scheepsbrug voor zijn troepen over de Hellespont en legt een kanaal aan om niet langs de gevaarlijke Athosberg te hoeven varen. Aanvankelijk verloopt alles naar wens. Xerxes forceert een doorbraak bij Thermopylae en verwoest Athene. Maar dan gaat het mis. De Perzen verliezen de slagen bij Salamis (480 v.Chr.), bij Plataeae en de Mycale (beide in 479 v.Chr.) en de koning moet hals over kop vluchten. Het verdrijven van de Perzen zou een eeuw van ongekende bloei in Griekenland inluiden.

Voor de Grieken belichaamde Xerxes tirannie, arrogantie en zelfoverschatting, en dit zien we dan ook terug in Griekse bronnen zoals de *Historiën* van Herodotus, die zo bepalend zijn geweest voor onze indruk van deze koning. Een van de doelen van het congres was om het vertekende beeld dat is ontstaan van Xerxes bij te stellen. In deze bundel werken wij deze opdracht verder uit. Daartoe hebben wij de zeven sprekers van het congres verzocht om hun lezingen om te werken tot artikelen. Daarnaast hebben we Diederik Burgersdijk bereid gevonden om een bijdrage te leveren over Xerxes in de Latijnse literatuur. Het resultaat is een bundel waarin enerzijds vanuit Perzisch perspectief gekeken wordt naar Xerxes en zijn Achaemenidische rijk, met inachtneming van archeologische en epigrafische bronnen. Anderzijds wordt het beeld van Xerxes binnen de Griekse en Romeinse traditie geanalyseerd, waarbij de auteurs laten zien in welke mate het is bepaald door eigentijdse literaire en retorische conventies. Tot slot worden elementen uit de receptie van Xerxes behandeld, met voorbeelden uit de Europese cultuurgeschiedenis en de uitwerking van een saillant incident in het hedendaagse Iran.

Met deze bundel beogen we het problematische beeld van de Perzische koning en de verschillende bronnen waarop dit is gebaseerd voor een breder publiek inzichtelijk te maken. Daarbij hebben we consequent gestreefd naar toegankelijkheid.

Uitgebreide verantwoording via voetnoten hebben we vermeden. In plaats daarvan zijn de meeste bijdragen voorzien van tips om verder te lezen. Aan de inleiding hebben we algemene informatie over de Achaemeniden (stamboom, jaartallen) en Xerxes (de belangrijkste literaire en epigrafische bronnen) toegevoegd. Aan het eind van de bundel zijn twee passages opgenomen uit recente vertalingen van antieke auteurs die over Xerxes schreven.

Als redacteuren van *Xerxes' droom, de lange schaduw van zijn Griekse veldtocht* zijn wij dank verschuldigd aan de Stichting Zenobia en de redactie van de Zenobia-reeks onder leiding van Inger Kuin. Het congres over Xerxes is mede mogelijk gemaakt door het Allard Pierson Museum, Ex Oriente Lux, Labrys Reizen, het Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, het Nederlands Klassiek Verbond en Vereniging Classici Nederland; al deze organisaties willen wij hartelijk danken voor hun steun. De redactie van *Phoenix* danken we voor permissie om het artikel van Caroline Waerzeggers over de Babylonische opstanden tegen de Perzen in deze bundel te mogen opnemen. Manon van der Maas danken we voor haar geweldige hulp bij het redactiewerk, en Paul Kloeg voor zijn assistentie bij het beeldmateriaal. Wij danken tenslotte Jona Lendering, die via zijn zeer informatieve website Livius.org de oudheid voor een breed publiek toegankelijk maakt, voor zijn toestemming om enkele afbeeldingen te gebruiken. Als redacteurs nemen wij verantwoordelijkheid voor alle resterende onvolkomenheden in deze bundel.

Mathieu de Bakker & Janric van Rookhuijzen

1 Inleiding

MATHIEU DE BAKKER & JANRIC VAN ROOKHUIJZEN

In 472 voor onze jaartelling voert de dichter Aeschylus in het Atheense Dionysustheater een tragedie op over het Perzische hof. Op het toneel is een fraai uitgedoste koningin-moeder Atossa te zien, die vol zorgen afwacht op berichten uit Europa. Daar voert haar zoon, koning Xerxes, oorlog tegen de Grieken. Via een van de ingangen betreedt een bode het toneel met vreselijk nieuws. De Perzen zijn verslagen in een vlootslag. Xerxes heeft de ramp overleefd, maar van zijn leger is bijna niemand meer over. Uitgebreid vertelt de bode wat er is gebeurd en somt de namen op van gesneuvelde Perzen. Azië is ontvolkt! Angstig bidden Atossa en het Perzenkoor tot Xerxes' voorganger, de overleden Darius, die als schim het toneel opkomt en zijn zoon aanwijst als schuldige. Hoe heeft Xerxes het in zijn hoofd gehaald om een brug te slaan over de Hellespont? Het kan niet anders of Zeus heeft hem en zijn enorme leger gestraft voor het overmoedige plan om Europa het juk op te leggen. Tot slot komt Xerxes op, gekleed in een gescheurd gewaad. Berouwvol erkent hij zijn fouten en geeft zich over aan jammerklachten voor de talloze gesneuvelden.

Het is interessant om je af te vragen met welke blik de Atheners in 472 naar deze tragedie keken. De Perzische invasie en de vlootslag bij Salamis waren nog maar acht jaar geleden, en veel toeschouwers in het theater hadden of meegevochten of van nabij beleefd hoe hun stad in allerijl werd geëvacueerd en daarna door de Perzen verwoest. De littekens waren zichtbaar. Ze hoefden hun blik slechts omhoog te richten om de ruïnes te zien van de heiligdommen op de Acropolis. Voelden zij haat of leedvermaak bij het zien van hun verslagen aartsvijand? Dachten ze aan hun gesneuvelde kameraden, en hun kapotte huizen en heiligdommen? Of kregen ze juist medelijden met de Perzen, die zoveel manschappen hadden verloren? Het is niet ondenkbaar dat het stuk de toeschouwers in verwarring achterliet. Xerxes zat ondanks zijn nederlaag in Griekenland stevig op de Perzische troon, en de Atheners waren nog altijd met hem in oorlog. Hadden de Perzen werkelijk lering getrokken uit hun nederlaag?

Welke vragen het stuk ook opriep, Aeschylus' keuze om de slag bij Salamis vanuit het perspectief van de verliezer te verbeelden getuigt van artistiek lef. Hij belichaamt daarmee het zelfvertrouwen dat Athene had geput uit het verslaan van de Perzen. Het was deze democratisch bestuurde stad gelukt om de enorme vloot te

verslaan van *basileus*, zoals ‘de grote koning’ doorgaans in het Grieks, zonder begeleidend lidwoord, werd aangeduid. Na de oorlog profileerde Athene zich als stad die zich onbaatzuchtig had opgeofferd voor de vrijheid van de Grieken en had voorkomen dat ze slaven waren geworden van een oosterse despoot. Dit in essentie propagandistische idee is duurzaam gebleken. Ook heden ten dage menen velen dat het te danken is aan de Atheense overwinning op Xerxes bij Salamis dat concepten als ‘vrijheid’ en ‘democratie’ bestaan en bepalend kunnen zijn voor een ‘westerse identiteit’.

De indrukken van de Perzische koning Xerxes zijn traditioneel bepaald door zijn nederlaag in Griekenland. We kennen Xerxes dan ook hoofdzakelijk uit Griekse en Romeinse bronnen. Daaruit komt het beeld naar voren van een impulsieve, overmoedige despoot, die opgroeit te midden van machtige vrouwen aan een steenrijk Perzisch hof. Eenmaal aan de macht wil hij een daad stellen en denkt dat hij aan een groot leger genoeg heeft om de Grieken in te lijven bij zijn rijk. Zodoende hoopt hij te rivaliseren met Zeus, de meester van het hemelgewelf. Dit portret is duurzaam gebleken. We zien het op groteske wijze terug in Zack Snyder's film *300* uit 2006, waarin Xerxes wordt afgebeeld als een met gouden kettingen en boeien omhangen geweldenaar, die geen begrip kan opbrengen voor het hardnekkige verzet van de Spartanen bij Thermopylae.

Maar hoe zat het nu werkelijk met Xerxes? Hoe kwam hij aan de macht? En hoe regeerde hij over het immense rijk dat hij van zijn vader Darius erfde? Waarom mocht hij aanblijven als koning na zijn nederlaag tegen de Grieken? En hoe kwam zijn koningschap ten einde? Voor een evenwichtig antwoord op deze vragen moeten we te rade gaan bij andere bronnen, zoals de reliëfs op de muren van de Apadana (de grote audiëntiezaal) van zijn paleis in Persepolis. Ook moeten we Chsjarsja en Ahasveros onderzoeken, zoals Xerxes in respectievelijk Perzische inscripties en het Oude Testament wordt aangeduid, en moeten we kijken naar de familie van de Achaemeniden, waartoe Xerxes behoorde (zie afb. I, p. 12). Zij gaven leiding aan een stam die erin slaagde om vanuit Zuidwest-Iran een wereldrijk te veroveren en tweehonderd jaar lang te besturen. In tegenstelling tot hun Griekse burens hebben de Perzen, voor zover bekend, de geschiedenis van hun veroveringen nooit in de vorm van een vertelling laten vastleggen. Toch geeft documentair bewijs (bijvoorbeeld via inscripties) een idee van de manier waarop de Achaemeniden zich propageerden binnen hun rijk. Zij presenteerden zich als vorsten van een multi-etnisch imperium, dat ze met de steun van hun koninklijke genius, de god *Ahuramazda*, regeerden en beschermden tegen leugens en kwade invloeden.

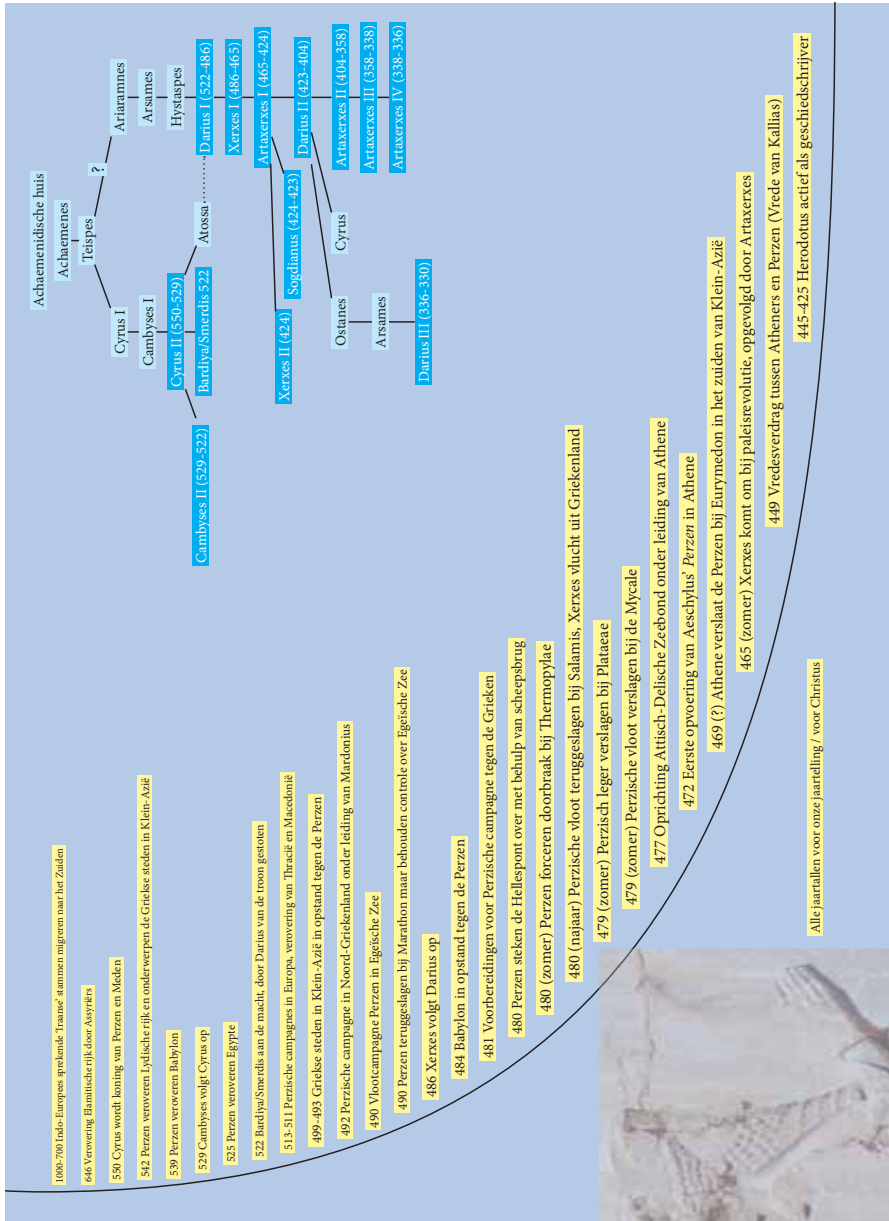
De Perzische bronnen leren ons dat Xerxes – volgens Herodotus (*Historiën* 6.98) betekent zijn naam ‘krijger’ – als prins al een bijzondere positie bekleedde. Niets wijst erop dat hij bij zijn aantreden als koning in het najaar van 486 brak met het beleid van zijn vader. Darius had delen van Thracië, Macedonië en het merendeel

van de Egeïsche eilanden onder Perzische heerschappij gebracht en – ondanks de nederlaag bij Marathon – de grens van het rijk met succes naar het westen opgeschoven. Xerxes zette deze op expansie gerichte politiek voort en probeerde de Griekse staten via diplomatieke en militaire middelen in te lijven totdat hij bakzeil haalde in de slagen bij Salamis (480), Plataeae (479) en de Mycale (479). We zullen nooit weten hoezeer Xerxes gebukt ging onder zijn nederlaag. Zag hij de oorlog met de Grieken als een marginaal conflict in het verre westen van zijn rijk of als een prestigezaak om te bewijzen dat hij net zo'n groot vorst was als zijn vader? Zijn nederlaag leidde niet tot zijn aftreden en de Perzen behielden grote invloed in de Griekse wereld. In 465 voor onze jaartelling werd Xerxes bij een paleisrevolutie vermoord en opgevolgd door zijn zoon Artaxerxes.

Deze bundel

Er is in de afgelopen decennia veel onderzoek verricht naar het Perzische rijk, waardoor er nu anders tegen de Griekse en Romeinse bronnen wordt aangekeken. Een van de conclusies is dat het portret van Xerxes als een jonge, impulsieve en overmoedige vorst, die we kennen uit Aeschylus en Herodotus, niet zozeer op realiteit lijkt te berusten, maar eerder op stereotyperende aannames van de Grieken over de Perzen en hun vorsten. Daarom plaatsen we in deze bundel het Xerxesportret in een bredere historische en literaire context. In de eerste drie bijdragen onderzoeken we geschiedkundige en archeologische aspecten rondom Xerxes. Bert van der Spek (hoofdstuk twee) beschrijft de geschiedenis van het Achaemenidische rijk waarover Xerxes regeerde en Janric van Rookhuijzen (hoofdstuk drie) behandelt de archeologische sporen van zijn invasie van Griekenland. Caroline Waerzeggers (hoofdstuk vier) schrijft over de Babylonische opstanden tegen de Perzen in 484 voor onze jaartelling, een ingrijpende gebeurtenis onder Xerxes' koningschap waarover de Griekse bronnen zwijgen.

In de drie hoofdstukken die volgen buigen we ons over literaire aspecten van het traditionele Xerxesportret uit de Griekse en Romeinse literatuur. Aniek van den Eersten (hoofdstuk vijf) beschrijft zijn karakterisering door Aeschylus en Herodotus, onder meer aan de hand van de metafoor van het juk dat Xerxes op de schouders van de Grieken wil leggen. Mathieu de Bakker (hoofdstuk zes) legt zich toe op de droom die Herodotus' Xerxes bezoekt wanneer hij twijfelt aan zijn besluit om Griekenland binnen te vallen, en Diederik Burgersdijk (hoofdstuk zeven) beschrijft hoe Xerxes in de Romeinse literatuur wordt neergezet als een voorbeeld van hoogmoed en oosterse excentriciteit. In de laatste twee hoofdstukken gaan we in op de receptie van Xerxes in recenter tijden. Simon Mulder (hoofdstuk acht) behandelt aan de hand van Xerxes' verering van een plataan (*Historiën* 7.31) de Xerxesfiguur die op-

Afb. I Stamboom en tijdlijn (door Mathieu de Bakker). Afbeelding: reliëf van Xerxes op zijn vermeende graftombe in Naqš-e Rostam (foto door Alan Davey gepubliceerd op Wikimedia Commons onder Creative Commons-licentie CC BY 2.0; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Xerxes_detail_ruler.jpg).

duikt in opera's (bijvoorbeeld van Händel) en in de literatuur van onder meer Couperus. Asghar Seyed-Gohrab (hoofdstuk negen) gaat in op het gebruik van Xerxes als anti-Arabisch icoon in de hedendaagse Islamitische Republiek van Iran.

Schriftelijke bronnen

Tot slot een kort woord over de bronnen uit de oudheid over Xerxes. Deze vallen in twee categorieën uiteen: inscripties uit Perzië en literatuur uit Griekenland en het Romeinse rijk. Uit het Perzische rijk is een flink aantal inscripties in spijkerschrift met boodschappen van Achaemenidische koningen bekend. Ze worden aangeduid met de beginletter van de koning (bijv. D = Darius, X = Xerxes), gevolgd door de vindplaats (bijv. P = Persepolis, S = Susa) en een kleine letter om naar het specifieke document te verwijzen. Het betreft veelal drietalige inscripties, opgesteld in de rijkstalen Oud-Perzisch, Babylonisch en Elamitisch. Een handvol daarvan stamt uit de regeerperiode van Xerxes. In bijna alle gevallen noemt Xerxes naast zichzelf zijn vader Darius en Ahuramazda, die de Perzische koning beschermt. De meeste inscripties zijn aangetroffen in het paleis van Persepolis, dat ten tijde van Darius en Xerxes fors werd uitgebouwd. Enkele kortere exemplaren identificeren Xerxes' portret op de reliëfs van de paleismuren. Twee langere, fascinerende inscripties betreffen de 'Hareminscriptie' (XPf) en de 'Daiva-inscriptie' (XPh). Ze worden (deels) geciteerd en uitgebreid besproken in de bijdragen van Bert van der Spek en Janric van Rookhuijzen in deze bundel.

De antieke literatuur die wij kennen over Xerxes begint met de hierboven genoemde tragedie *Perzen* van Aeschylus, die naar verluidt de slag bij Salamis had meegemaakt. Verreweg de belangrijkste bron betreft de geschiedschrijving van Herodotus, die in de tweede helft van de vijfde eeuw voor onze jaartelling zijn *Historiën* schreef over de opkomst van het Perzische rijk en de oorlog met de Grieken. Herodotus maakt als eerste melding van de droom die Xerxes aangezet zou hebben om zijn oorlogsplannen tegen Griekenland door te zetten. Het is de droom waaraan deze bundel zijn titel dankt. Herodotus' portret van Xerxes heeft invloed gehad op latere auteurs die over Xerxes vertellen, zoals Ctesias, Ephorus, Diodorus Siculus, en Pompeius Trogus (in de samenvatting van Justinus). Met name in de Romeinse literatuur wordt Xerxes door auteurs als Cicero en Nepos gebruikt als negatief *exemplum*, zoals Diederik Burgersdijk in deze bundel laat zien. En ook in het *Nachleben* van Xerxes grijpt men doorgaans terug op het portret zoals geschilderd door Herodotus. In de appendices hebben we relevante passages van Herodotus' tekst en van Justinus' samenvatting van het werk van Pompeius Trogus opgenomen. Al met al is Xerxes er in deze traditie niet goed vanaf gekomen.

Verder lezen

Voor een overzicht van bovengenoemde bronnen (inscripties én literatuur) kunt u terecht in het werk van Kuhrt (herdruk 2010). Voor verdere verwijzingen, zie met name de literatuurlijst aan het eind van de bijdrage van Bert van der Spek.

Kuhrt, A. 2010, herdruk. *The Persian Empire. A Corpus of Sources from the Achaemenid Period*. Londen en New York: Routledge.

2 Xerxes' Perzische rijk

Het Amerika van de Oudheid

BERT VAN DER SPEK

Inleiding

Dit boek gaat over Xerxes, koning van het Perzische rijk van najaar 486 tot augustus 465 v.Chr. Hij is een van de bekendste koningen uit het oude Nabije Oosten. Louis Couperus schreef een roman over hem en er is een voetbalclub uit Rotterdam naar hem genoemd, waarvoor Faas Wilkes, Coen Moulijn en Willem van Hanegem nog gespeeld hebben. In 2006 werd de spektakelfilm *300* aan hem gewijd, waarover Caroline Waerzeggers in deze bundel meer vertelt. Xerxes komt in de Bijbel voor als Ahasveros en gymnasiasten kennen hem natuurlijk uit Herodotus. Dit hoofdstuk gaat over het rijk waarover hij regeerde, het Oud-Perzische ofwel Achaemenidische Rijk, dat geheel Zuidwest-Azië en Egypte omvatte. We kennen het vooral vanuit het gezichtspunt van Herodotus en andere Griekse schrijvers. Het beeld dat deze auteurs geven is dat van een groot, maar intern vermolmd rijk, geregeerd door incapabele koningen die zich stukbeten op de Grieken. Die Perzen kregen toch maar mooi op hun falie van de Grieken in de slagen bij Marathon (490 v.Chr.), Salamis (480 v.Chr.) en Plataeae (479 v.Chr.). Vooral na het afslaan van de Perzische invasie onder leiding van Xerxes ontwikkelden de Grieken een dedain voor het Oosten dat zij in toenemende mate als decadent en verwijfd gingen beschouwen. Koningen zouden daar gemanipuleerd worden door vrouwen (onder wie Atossa, de moeder, en Amestris, de vrouw van Xerxes) en in oud-oosterse rijken zitten vrouwen zelfs op de troon (Herodotus noemt als belangwekkendste vorsten de koninginnen Semiramis en Nitokris).

Dit beeld verdient echter bijstelling. Het Perzische rijk, de grootste mogendheid uit de Oudheid, was de supermacht die West-Azië overheerste – oftewel het Amerika van de Oudheid. Het zogenaamde Atheense rijk, het grondgebied van de Delisch-Attische bond, was in vergelijking slechts een regionaal machtscentrum. De Griekse overwinningen bij Marathon, Salamis en Plataeae op de Perzen waren wel indrukwekkende staaltjes van krijgskunde, maar het Perzische rijk heeft nauwelijks schade geleden door deze slagen. De situatie is misschien wel te vergelijken met het echec van de Verenigde Staten in Vietnam in 1975, waarna de Verenigde Staten de leidende mogendheid in de wereld bleven. Ook na 480 bleef het Perzische rijk leidend. In de vierde eeuw had het de Griekse steden aan de kust van Klein-Azië weer

stichting
Zenobia

Xerxes regeerde van 486 tot 465 voor onze jaartelling over het grote Perzische rijk en verkeerde een groot deel van zijn koningschap in oorlog met de Grieken. Zijn invasie van Griekenland liep na aanvankelijke successen uit op een fiasco. Hij verloor zijn vloot voor de kust van Athene en zijn legers leden een nederlaag in midden-Griekenland. Wij kennen Xerxes vooral uit de Griekse en Romeinse literatuur. Daarin staat hij te boek als een excentrieke, arrogante, en zelfingenomen koning, die dacht dat hij de Grieken met een groot leger kon onderwerpen, maar het deksel op de neus kreeg. Dit beeld is echter eenzijdig en vertekend door literaire conventies en een slecht begrip van het Perzische koningschap. De auteurs in deze bundel onderwerpen het Xerxesportret aan een kritische analyse en betrekken daarbij recente inzichten over het Perzische rijk, en naast literaire ook archeologische en documentaire bronnen. Ook besteden zij aandacht aan de receptie van Xerxes in oost en west.

De afbeelding op het omslag is een zelfportret van Maurycy Gottlieb als Ahasveros (1876; Galerij van 19e-eeuwse Poolse kunst in de Lakenhal, Nationaal Museum van Polen, Krakau; afbeelding in publiek domein). De naam Ahasveros kan verwijzen naar de legende van de Wandelende Jood of naar de Bijbelse Ahasveros die met Xerxes wordt geïdentificeerd (afbeelding in publieke domein).

